

# Tumstock för föreningsdemokrati

Peter Backa

Svenska studiec centralen  
Vasa 2006

ISBN 951-9084-57-6  
Tryckeri: Keab-Paper, Vasa 2006

# INNEHÅLL

Förord.....	4
<b>1. Inledning</b> .....	<b>5</b>
Om Tumstocken .....	7
<b>2. Tumstock för föreningsdemokrati</b> .....	<b>9</b>
A. Representativitet – föreningen i samhället .....	9
Indikator 1 Hur stor del av målgruppen är medlemmar .....	9
Indikator 2 Målgruppens bredd och öppenhet .....	11
Indikator 3 Språkrörsfunktion.....	14
B. Förankringen – föreningen och medlemmarna .....	16
Indikator 4 Informationen till medlemmarna.....	16
Indikator 5 Mötesförberedelser .....	18
Indikator 6 Antalet deltagare på beslutande mötet .....	20
Indikator 7 Mötesdeltagarnas bedömning.....	22
Indikator 8 Medlemsaktivitet och kontakter.....	24
C. Arbetet för att nå resultat.....	26
Indikator 9 Styrelsearbetet.....	26
Indikator 10 Uppföljning av planer och beslut.....	28
Sammanfattning av mätningarna.....	30
<b>Avslutning</b> .....	<b>31</b>
Bilaga: Modell för enkät.....	32

# Förord

Det finlandssvenska projektet Metoder och handledning för lokal organisations- och verksamhetsutveckling har genomförts med Svenska studiec centralen (SSC) som projektägare under åren 2003-2006. Syftet med projektet har varit att stöda föreningar att utveckla sin organisation och verksamhet samt befrämja lokala grupper, föreningars och byars utvecklingsarbete på egna villkor.

Nu fortsätter projektet genom det nyetablerade Metodcentret (MC), som tillsammans med Ab Svenska folkhögskolan - SFV och ett stort nätverk med internationell bärvidd fortsätter utveckla folkbildningens metodarsenal och -kunnande.

Byasekreterare Peter Backa på SSC har på ett konkret och förtjänstfullt sätt skrivit den aktuella handboken Tumstock för föreningsdemokrati. Hans Albin Larsson skriver i sin bok Erövra demokratin! (SNS 2004) följande:

"Demokrati är betydligt mer än en beslutsteknik. Det är ett förhållningssätt baserat på en uppsättning värderingar. Hur väl demokratin fungerar beror på hur mycket varje generation förmår att erövra och reformera den. Den som tar de demokratiska landvinningarna för självklara eller eviga riskerar att bli besviken, eftersom samhällsförändringen ändrar deras villkor."

Vår förhoppning är att Tumstocken skall ge sitt lokala bidrag till att erövra den "lilla" demokratin i föreningsvärlden. Föreningarna har kallats för demokratins skola. Den avgörande fråga för alla samhällsmedborgare, oberoende av bakgrund och position är ju, med Hans Albin Larssons ord: "Vill vi vara plankton som flyter med en ström vars riktning någon annan bestämt eller vill vi kunna förstå och påverka vår tillvaro?"

Björn Wallén

**Metoder  
och handledning**  
för lokal organisations- och  
verksamhetsutveckling



# 1. INLEDNING

## Demokrati är...

### ...utveckling!

Att jobba demokratiskt i en förening innebär att man måste ha en diskussion. En verklig demokrati fungerar inte så att man bara fattar beslut under formella demokratiska former. Det krävs att alla som är med får information om ärendena och verkliga möjligheter att diskutera dem, komma med nya förslag, ifrågasätta, kritisera. Och ställa dumma frågor. Men samtidigt komma till beslut som på goda grunder fattas för det allmänna bästa. Med ett fint ord brukar man kalla denna typ av demokrati *deliberativ*. (efter latinets *deli'* bero = överlägga, rådslå, överväga).

När denna diskussion pågår så sker också någonting annat i föreningen och gruppen. Man får fram nya fakta, synpunkter och synvinklar, och man börjar förstå andra sätt att se på ärendet, föreningen och samhället. Genom detta skapas en möjlighet att hitta nya sätt att arbeta, nya mål och nya arbetsfält.

Goda samtal är en förutsättning för utveckling. Utan diskussion stampar man lätt på stället. Det blir de gamla rutinerna eller den starka ledaren som bestämmer. Visst kan traditionerna vara otroligt värdefulla och visst kan den mångåriga ordförandens bedömningar vara kloka. Men man förlorar inget på att ifrågasätta och diskutera. Man kan få fram ännu bättre idéer.

Eller stärkas i tron: Vi skall fortsätta i gamla spår, det är det bästa vi kan göra. Vinsten är att efter en diskussion är det inte längre slentrian, folk vet varför.

I många föreningar och fria grupper genomförs mötesrutinerna i gamla hjulspår. Men om man ifrågasätter och diskuterar innan man kör vidare som tidigare så vinner man det att alla är överens om saken och förstår värdet av att fortsätta som förut.

(Den politiska liberalismens fader J.S. Mill argumenterar för övrigt på liknande sätt för yttrandefrihet och diskussion i boken "Om Frihet".)

### ...konfliktreglering!

Om alla i en förening, efter att ha funderat noga på saken, är rörande ense om vad som skall göras och hur, så behövs egentligen varken demokrati eller beslutsfattande. Då är det bara att kavla upp ärmarna och börja jobba.

Men i levande livet är det inte alltid så. Vi har ofta mer eller mindre olika åsikter om det mesta. Då bör det finnas ett sätt att jämka ihop åsikterna på ett rättvist och accepterat sätt. Då är demokratin den bästa metoden att använda. Vår föreningslag förutsätter också detta. Det finns inskrivet i stadgarna hur vi skall göra för att reglera intresse- och meningsmotsättningar på demokratiskt sätt. Det finns olika sätt att garantera minoritetsåsikter och samtidigt se till att majoritetens röst blir avgörande.

Konfliktregleringsaspekten är nästan litet för väl beaktad i föreningarnas formella strukturer. Den fria, kreativa diskussionen kan ibland hamna i skymundan på ett effektivt och hårt styrt årsmöte. Trots att formella demokratiska spelregler följs uteblir

diskussionen, många gånger på grund av brist på tid. En demokratiutredning i Sverige har noterat just detta i sin titel: *Demokrati tar tid*.

Att lösa motsättningar på ett demokratiskt sätt tar alltså tid. Det är inte effektivt i meningen snabbt. Men demokrati måste få ta tid! Slutresultatet blir i de allra flesta fall ändå bättre än om man kör över folk och fattar ett snabbt beslut.

### **...social effektivitet och socialt kapital!**

Vad kan ett litet samfund – t.ex. en förening eller en by – egentligen åstadkomma? Kan en liten grupp människor förändra världen, eller åtminstone sin situation, på något avgörande sätt? Visst kan man det!

Det finns många exempel på hur byar och föreningar kämpat mot övermäktiga motståndare t.ex. statliga eller kommunala myndigheter och stora företag, och vunnit. Bakom dylika "David kontra Goliat" – segrar finns kreativa lösningar, god förhandlingsförmåga, målmedvetenhet, envishet, sammanhållning och mycket annat. Och mycket av detta förutsätter att den interna demokratin, med diskussion och förankring, fungerar bra i byn eller föreningen. Den lilla blir stark för att den är effektiv – socialt effektiv.

Den sociala effektiviteten syns också i mindre dramatiska sammanhang. Varför utvecklas vissa byar medan andra, med samma yttre förutsättningar, stagnerar eller går tillbaka? Jo för att man kämpar gemensamt för samma mål och inte slösar sin energi på inre stridigheter, frustration och avund.

Begreppet social effektivitet är inte på något sätt klart definierat men det hänger ihop med socialt kapital som enligt den engelska statistikbyrån *Office for National Statistics* betyder följande:

**Samhällsaktivitet** (social participation) Medlemskap i kultur-, fritids- och sociala föreningar och grupper, hur omfattande och intensivt deltagandet är, frivilligt (talko)arbete samt religiös aktivitet.

**Medborgarinflytande** (civic participation) Uppfattning om förmågan att påverka händelser, kunskap om lokala eller nationella frågor, kontakt med tjänstemän eller politiker, deltagande i lokala aktionsgrupper och vilja att rösta.

**Sociala nätverk och stöd:** Möten och samtal med släktingar, vänner och grannar, virtuella nätverk, antalet närstående samt vänner och släktingar som bor nära, given och erhållen hjälp, uppfattning om livskompetens och förnöjsamhet

**Ömsesidighet och förtroende** Förtroende för människor som liknar en själv/är annorlunda än en själv, förtroende för institutioners verksamhet på olika nivåer, tillhandahållande och mottagande av tjänster, uppfattning om gemensamma värderingar

**Syn på det lokala området** Hur man ser på den fysiska näromgivningen, lokala tjänster, hur njutbart det är att leva i området och rädsla för brottslighet.

Det finns ingen färdig formel för att skapa social effektivitet eller en investeringsplan för socialt kapital. Men vi kan vara övertygade om att de inte kan upprätthållas, åtminstone inte i längden, utan demokrati!

## OM TUMSTOCKEN

Tumstocken skall fungera som en riktgivande mätare som tar fram de demokratiska värdena i föreningsarbetet. Den vill också hjälpa föreningarna att se sig själva i spegeln när det gäller demokrati. Den vill synliggöra och lyfta fram demokratifrågorna i föreningsarbetet.

I dagens Finland behövs fokusering på demokratifrågor. Vi har allt för länge slentrianmässigt tagit demokratin för given. Försummat den så att Finland har halkat efter de övriga nordiska länderna när det gäller levande demokrati. Nu behöver vi en renovering av demokratin i hela samhället.

Tumstocken är ett redskap för de lokala föreningarna att se och bedöma sin demokratikvalitet. Genom att man blir medveten om sina starka och svaga sidor kan man utveckla sitt arbetssätt, bli bättre och socialt effektivare.

Tumstocken är självfallet inte en exakt mätare som visar hur det står till med demokratin i föreningen eller byn. Tumstocken bygger i huvudsak på vad folk tycker. Men i slutändan är det kanske ändå det som är det viktigaste i föreningsverksamhet. Tumstocken pekar på demokratiaspekterna och föreslår ett system att översätta dem till siffror. Det medför alltid litet godtycke. Men det gör att man kan jämföra och se en utveckling.

Vi behöver **också** dylika redskap inom föreningslivet där de flesta värden av hävd är, och bör vara, mjuka och verbalt formulerade.

Tumstocken är tänkt att användas främst av lokala föreningar och byaråd eller byaföreningar. Den är tänkt att användas upprepade gånger, helst en gång per år, och den är inte tänkt att vara arbetsdryg eller svårhanterlig.

Upplägget av Tumstocken samt en del av indikatorerna, bygger på Föreningskompassen, en SSC-handbok skriven av Malin Ström. Mera information om den och andra metoder finns på Metodcentrets hemsida: [www.methodcentre.com](http://www.methodcentre.com)

Tumstocken uppmanar föreningen att granska sin verksamhet och roll, med demokratiska glasögon, ur tre synvinklar:

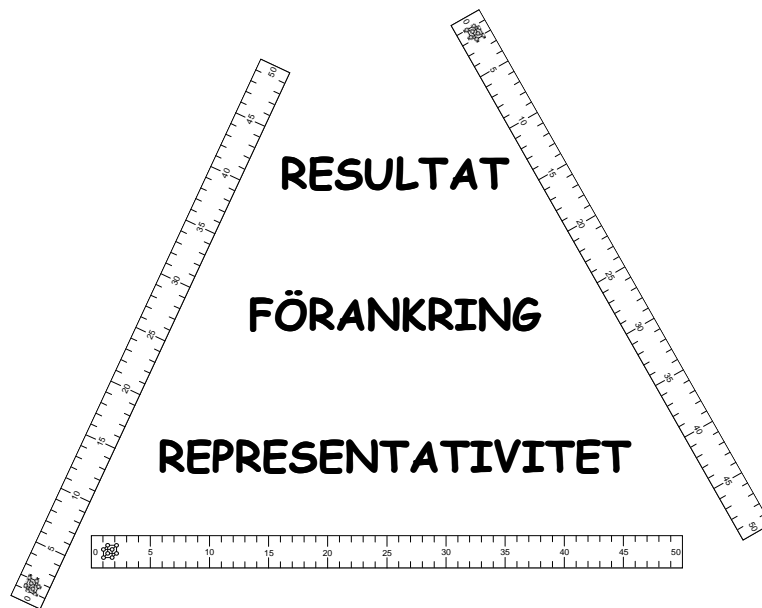
- Representativiteten
- Förankringen bland medlemmarna
- Resultaten

De tre delarna innehåller var för sig flera mätare som ges poäng från 0 upp till 50 eller 100. Ibland får man fram talen genom att räkna fram förhållanden, ibland genom en genomtänkt och **motiverad** bedömning.

Bedömningen görs utgående från att de extrema värdena (0 och 50 eller 100) som – något karikerade – beskrivs i Tumstocken. Sedan skall de som använder Tumstocken placera in sin förening mellan dessa värden. Man ger ett tal som man tycker är rättvist och – mycket viktigt – man motiverar varför man gett just det talet. Om man som bas för sina bedömningar har sifferuppgifter så är det bra att skriva ut dem. Då kan man, nästa gång man bedömer, också jämföra bakgrundssiffrorna.

Det blir dock inget objektiva resultat, det är skäl att upprepa det.

Men trots att vi aldrig får fram en exakt objektiv sanning när det gäller demokrati så finns det all orsak att fundera på demokratifrågorna.





## 2. TUMSTOCK FÖR FÖRENINGSDEMOKRATI

### A. REPRESENTATIVITET – FÖRENINGEN I SAMHÄLLET

En förening skapas för att samla en viss grupp av människor. Är det en by så är det byns innevånare, är det en ungdomsförening så är det ungdomar i en viss ålder inom ett visst område, är det en teaterförening så är det de teaterintresserade osv.

Om en förening skall ha ett demokratiskt uppdrag i samhället så är det av betydelse hur väl man täcker sin målgrupp. Om man har en ambition att samla alla ungdomar i kommunen men bara har 1 % som medlemmar så ser det inte så bra ut, fast man kanske är hur demokratisk som helst i verksamheten.

Därför bör representativiteten mätas.

#### ***Indikator 1: Hur stor del av målgruppen är medlemmar?***

- uppskatta hur stor er målgrupp är (hur många individer)
- räkna ut hur stor % av målgruppen som är medlemmar

När ni har räknat ut procenttalet så kryssar ni för på tumstocken.

I rutan under tumstocken förklarar ni varför ni har så många eller så få medlemmar. Medlemstalet kan vara beroende av konkurrens med liknade föreningar, passivt klimat i kommunen, åldrande målgrupp eller dylikt.

➔ **% - talet är den första indikatorns värde \_\_\_\_\_**

Sätt ett kryss på tumstocken som motsvarar värdet på indikatorn. Kommentera!

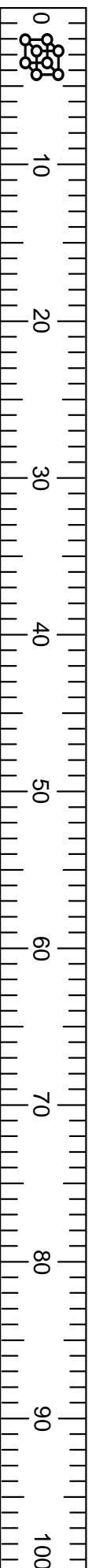
## Indikator 1

**0**

Ingen från målgruppen är med i föreningen.

**100**

Hela målgruppen är med i föreningen.



**Kommentarer till indikator 1, varför är det så:**

A large empty rectangular box for writing comments.

## Problem

Det kan vara svårt att uppskatta hur stor målgruppen är. Många föreningar samlar folk som är intresserade av ett visst tema eller en viss verksamhet. (Hur många är intresserade av jakt t.ex.? Eller är jaktlagets mål att alla vuxna skall vara intresserade av jakt?) I Svenskfinland är det vanligt att man vill samla de svenskspråkiga inom ett visst område eller kring ett visst intresse. I så fall bör man naturligtvis beakta språkförhållandena. Om man dessutom vill samla tvåspråkiga så blir man tvungen att göra uppskattningar.

Man måste här på frihand göra ganska svåra uppskattningar. Men å andra sidan kan det vara en viktig diskussion att fundera över hur stor målgrupp man egentligen har.

## **Indikator 2: Målgruppens bredd och öppenhet**

När det gäller målgrupp skiljer sig föreningar mycket från varandra. Under slutet av 1800-talet startade många föreningar (eller folkrörelser om man så vill). De hade ofta breda målgrupper och allmännyttiga ändamål.

Exempel är ungdomsföreningsrörelsen, martharörelsen och nykterhetsrörelsen. De strävade till att samla många människor kring gemensamma ofta allmännyttiga intressen, men också till att få människor intresserade av rörelsernas ideal.

I slutet av 1900-talet har andra typer av föreningar grundats. Nu är målgrupperna mycket smalare. Man strävar att samla folk med specialintressen eller kring en speciell livssituation och livsstil, t.ex. Citroën – ägare, föräldrar till barn som dött i plötslig spädbarnsdöd eller vitlökens vänner.

Ett annat fenomen i dag är att många unga och aktiva väljer att inte organisera sig formellt som förening. Av Finlands ca.100.000 skateboard-utövare är endast 1 % organiserade i en skateboard-förening.

Att jämföra representativitet (som i indikator 1) för en förening med en bred målgrupp (exempel en byaförening) med en förening med smal målgrupp (exempel vänsterhänta bowlare) är inte rättvisande. Man kan hävda att en förening med bred målgrupp, större heterogenitet och bredare målsättning, har ett större allmänt intresse och därmed en viktigare samhällelig demokratisk roll. Åtminstone generellt sett.

Därför bör vi göra en balanserande uppskattning på följande sätt:

Vi utgår från två extrempunkter och ger den ena värdet 0 och den andra värdet 50. Toppvärdet är i detta fall inte 100 utan 50 för att åstadkomma att indikator 1 är lika viktig som indikatorerna 2 och 3 tillsammans.

Extrempunkterna är:

0.

Föreningens målgrupp är så snäv att de som grundade den från början vet vilka personer de vill ha med i föreningen.

50.

Föreningens målgrupp är alla innevånare (inom föreningens geografiska verksamhetsområde)

För att bestämma den andra indikatorns värde bedömer ni fritt – utgående från extremvärdena – hur bred målgruppen är. (Exempel: En kvinnoorganisation skulle teoretiskt sett hamna på 25 om man har som mål att samla ALLA kvinnor från spädbarn till åldringar.)

➔ **Den andra indikatorns värde är \_\_\_\_\_**

Och så kryssar ni för på tumstocken på nästa sida.

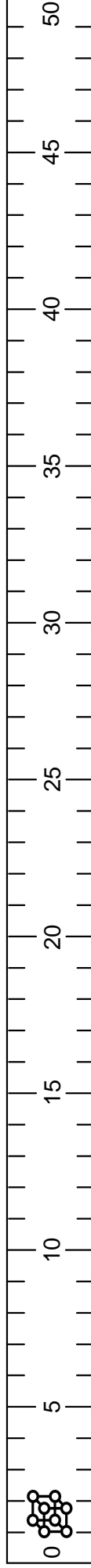
## Indikator 2

0

Föreningens målgrupp är så snäv att de som grundade den från början vet vem de vill ha med i föreningen.

50

Föreningens målgrupp är alla innevånare (inom föreningens geografiska verksamhetsområde).



**Motivering** (Skriv in varför ni tycker att er förening skall ha det värde ni angett. Glöm inte att skriva in ev. sifferuppgifter som motiverar bedömningen.)

## Problem

Den andra indikatorn blir lätt en bedömning ur rockärmen, som i flera av de senare indikatorerna. Men om flera människor diskuterar sig fram till en gemensam ståndpunkt så är den ändå relevant. Undvik dock att medvetet försöka balansera upp ett dåligt resultat i indikator 1 genom att ge er höga poäng i indikator 2. Och även i detta fall kan det vara viktigt för föreningens självförståelse att bedöma hur brett man egentligen strävar att samla medlemmar.

### ***Indikator 3: Språkrörsfunktionen (inte obligatorisk)***

Alla föreningar arbetar inte för att få hela målgruppen som medlemmar. Men man kanske ändå vill representera målgruppen. Man vill vara ett språkrör, eller en förespråkare för en viss grupp som kanske inte kan föra sin egen talan. Ett exempel på detta är Förbundet De Utvecklingsstördas Vål r.f. (FDUV). Ett annat kan vara Greenpeace. Eller en byaförening som inte har alla byns innevånare som medlemmar men som genom frågeformulär eller dylikt ändå anser sig jobba för hela byns intressen.

Men för att göra anspråk på att vara språkrör bör man också ha belägg för att man lyssnar på den man säger sig företräda.

Observera att denna indikator inte passar alla föreningar. En del föreningar har ingen ambition att vara språkrör för någon utom medlemmarna. Och då bör man lämna bort denna indikator.

Vi utgår igen från två extrempunkter och ger dem värdet 0 respektive 50.

0.

Föreningen anser av hävd att man representerar sin målgrupp men kan inte påvisa detta.

50.

Föreningen håller sig på många olika sätt informerad om vad målgruppen tycker och tänker, genom att träffa stora delar av målgruppen på seminarier och diskussioner, genom att regelbundet genomföra undersökningar, intervjuer osv.

➔ **Den tredje indikatorns värde är \_\_\_\_\_**

Så kryssar ni i på tumstocken på nästa sida.

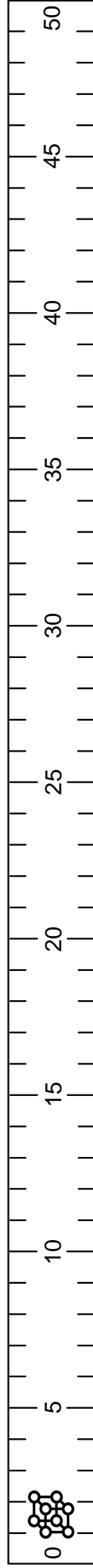
### Indikator 3

0

Föreningen anser av hävd att man representerar sin målgrupp men kan inte påvisa detta.

50

Föreningen håller sig på många olika sätt informerad om vad målgruppen tycker och tänker, genom att träffa stora delar av målgruppen på seminarier och diskussioner, genom att regelbundet genomföra undersökningar, intervjuer osv.



**Motivering** (Skriv in varför ni tycker att er förening skall ha det värde ni angett. Glöm inte att skriva in ev. sifferuppgifter som motiverar bedömningen.)

## B. FÖRANKRING – FÖRENINGEN OCH MEDLEMMARNA

Den självfallet viktigaste delen av föreningens demokratiska uppdrag är att förverkliga den interna demokratin. Hur kan medlemmarna påverka besluten i föreningen – på riktigt, inte bara formellt.

Det är genom att ha en fungerande demokrati som föreningen fostrar till demokrati också i samhället i stort. Genom att ge de vardagliga erfarenheter av att det man säger och tycker har betydelse skapas den mentala grunden för demokrati.

### ***Indikator 4 – Informationen till medlemmarna***

För att medlemmarna skall kunna ta ställning till det som görs inom föreningen måste de veta vad som sker inom föreningen och vad som påverkar föreningens verksamhet.

Vi utgår igen från två extrempunkter och ger 0 respektive 100 poäng för dem. Ni bedömer var föreningen hamnar på skalan.

0.

Föreningen informerar inte aktivt, utan begränsar sig till styrelsen. Det är inte önskvärt att medlemmarna är nyfikna på föreningens verksamhet, årsberättelse, protokoll o.d.

100.

Föreningen har alla dokument lätt tillgängliga, man informerar lättläst, uttömmande, regelbundet och via olika kanaler, om allt som sker i föreningen och inom föreningens verksamhetsområde.

➔ **Den fjärde indikatorns värde är \_\_\_\_\_**

Kryssa för talet på tumstocken på nästa sida.



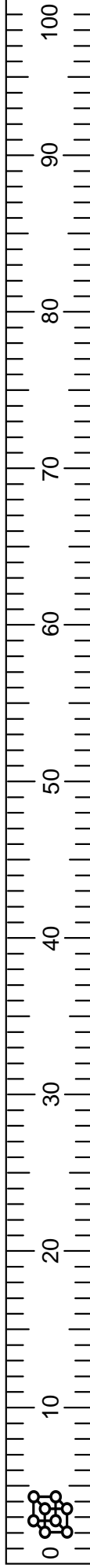
## Indikator 4

**0**

Föreningen informerar inte aktivt, utan begränsar sig till styrelsen. Det är inte önskvärt att medlemmarna är nyfikna på föreningens verksamhet, årsberättelse, protokoll o.d.

**100**

Föreningen har alla dokument lätt tillgängliga, man informerar lättläst, uttömmande, regelbundet och via olika kanaler, om allt som sker i föreningen och inom föreningens verksamhetsområde.



**Motivering** (Skriv in varför ni tycker att er förening skall ha det värde ni angett. Glöm inte att skriva in ev. sifferuppgifter som motiverar bedömningen.)

## BESLUTANDE MÖTET

Årsmötet eller föreningsmötet är det högsta beslutande organet i en förening. Därför bör det uppmärksammas speciellt. Detta görs genom att mötet värderas genom tre indikatorer; förberedelse, deltagarantal och mötesdeltagarnas utvärdering av mötet. De två första har en max poäng på 50 medan den tredje har en max poäng på 100.

### *Indikator 5: Mötesförberedelser*

Ett möte bör förberedas väl för att fungera bra. Detta betyder naturligtvis inte att allt skall vara klappat och klart så att ingen diskussion behövs. Men all relevant information skall finnas till hands och förslag att utgå från skall finnas.

0.

En del av möteshandlingarna saknas andra är bristfälliga eller bara uppdaterade kopior från föregående år och de presenteras först på mötet.

50.

Alla handlingar har distribuerats i god tid, de är fullständiga och läsarvänliga. De innehåller stoff för och inbjuder till en god diskussion om den kommande verksamheten.

—→ **Den femte indikatorns värde är \_\_\_\_\_**

Sätt kryss på tumstocken och motivera.

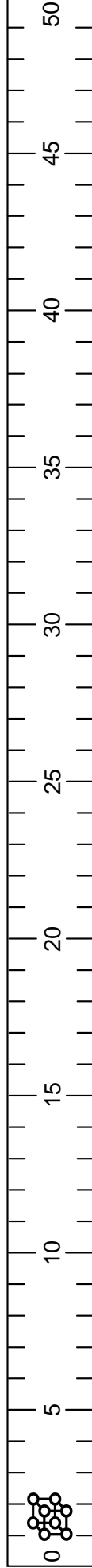
## Indikator 5

0

En del av möteshandlingarna saknas  
andra är bristfälliga eller bara  
uppdaterade kopior från föregående år  
och de presenteras först på mötet.

50

Alla handlingar har distribuerats i god tid, de  
är fullständiga och läsarvänliga. De innehåller  
stoff för och inbjuder till en god diskussion om  
den kommande verksamheten.



**Motivering** (Skriv in varför ni tycker att er förening skall ha det värde ni angett. Glöm inte att skriva in ev. sifferuppgifter som motiverar bedömningen.)

### **Indikator 6: Antalet deltagare på det beslutande mötet**

Hur många som ställer upp på det beslutande mötet är viktigt och säger mycket. Det är dock inte helt klart vad det säger. Om deltagarantalet är lågt kan det tyda på att föreningens verksamhet inte intresserar. Det kan också betyda att medlemmarna upplever att man inte kan påverka mötet. Och det kan betyda att medlemmarna tycker att föreningen sköts bra och att inget behöver förändras. En del människor undviker också att gå på årsmöte eftersom de är rädda att bli invalda i styrelsen eller få annat uppdrag. De kanske är intresserade av själva verksamheten men vill inte ta ansvar för den.

För att få fram ett poängtal räknar man hur många % av medlemmarna som kommer upp och dividerar % - talet med 2 för att komma till ett tal mellan 0 och 50.

➔ **Den sjätte indikatorns värde är \_\_\_\_\_**

Skriv in värdet på tumstocken.

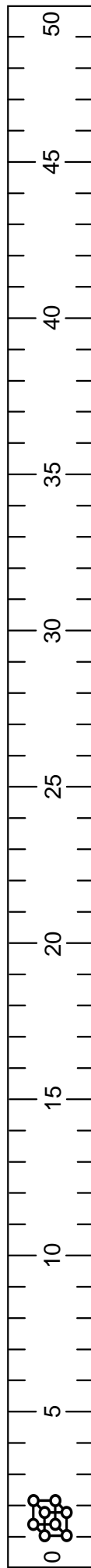
## Indikator 6

0

Ingen som inte satt i styrelsen kom på mötet.

50

Alla medlemmar var med på årsmötet.



**Kommentar:** Varför kom så få/många på årsmötet?

## **Indikator 7: Mötesdeltagarnas bedömning**

Denna indikator är annorlunda såtillvida att man inte bara kan ge ett poängtal på basen av bedömningar i t.ex. styrelsen eller på basen av mer eller mindre exakta sifferuppgifter. Här krävs att man gör en liten enkät. På det viset kommer också medlemmarna till tals på den här punkten.

Konkret kan man göra så att man på årsmötet delar ut enkäten (Enkäten finns längst bak i handboken som bilaga. Ni får gärna kopiera upp bilagan eller omarbeta den så den passar er förening bättre!) och ber alla deltagare fylla i den efter mötet och lämna den ifrån sig innan de går.

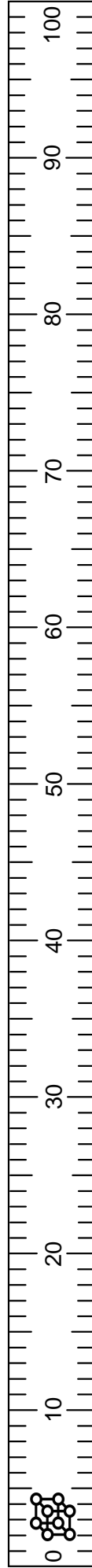
Man räknar ihop de siffror som ringats in av deltagarna och får då en siffra mellan 0 och 34. Om man sedan, för enkelhetens skull, multiplicerar med 3 får man ett poängtal för indikator 7.

➔ **Den sjunde indikatorns värde är \_\_\_\_\_**

Skriv in på tumstocken.

## Indikator 7

Vilket poängtal gav enkäten ?



**Kommentarer till enkäten:**

### **Indikator 8: Medlemsaktivitet och kontakter**

Trots att det beslutande mötet i en förening är centralt så fungerar demokratin i frivilliga föreningar också inofficiellt via möten mellan styrelse och funktionärer och medlemmar. Men för att detta skall ske måste naturligtvis möten ske. För denna indikator skall ni bedöma detta enligt tidigare använd modell.

0.

Medlemmarna samlas nästan aldrig till några aktiviteter, de tar inte heller kontakt till styrelse eller funktionärer för att diskutera verksamheten eller komma med förslag.

100.

En stor del av medlemmarna träffas ofta på föreningens aktiviteter och de tar titt som tätt kontakt med styrelse eller funktionärer för att komma med förslag till verksamhet eller kritik.

**→ Den åttonde indikatorns värde är \_\_\_\_\_**

Och det skrivs in på tumstocken.



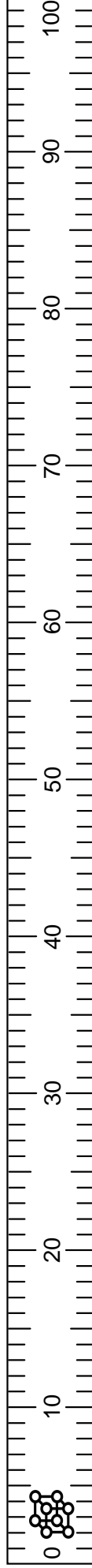
## Indikator 8

**0**

Medlemmarna samlas nästan aldrig till några aktiviteter, de tar inte heller kontakt till styrelse eller funktionärer för att diskutera verksamheten eller komma med förslag.

**100**

En stor del av medlemmarna träffas ofta på föreningens aktiviteter och de tar titt som tätt kontakt med styrelse eller funktionärer för att komma med förslag till verksamhet.



**Motivering** (Skriv in varför ni tycker att er förening skall ha det värde ni angett. Glöm inte att skriva in ev. sifferuppgifter som motiverar bedömningen.)

## C. ARBETET FÖR ATT NÅ RESULTAT

Hur väl föreningen än lyckas med att nå sin målgrupp och förankra sina beslut i medlemskåren och hur demokratiskt man än fattar besluten så kan demokratin ändå halta, *om man inte lyckas förverkliga* det man beslutit. Därför granskas i detta sista avsnitt hur man arbetar för att förverkliga besluten och planerna.

Vi kommer inte att försöka bedöma hur väl man de facto når sina mål eftersom det inte låter sig göras utan mycket stora ansträngningar. Om t.ex. en byaförening arbetar för att byn inte skall avfolkas så är det ett bra mål. Men det finns så starka krafter som arbetar i motsatt riktning att det skulle vara fel att säga att föreningen misslyckats för att avfolkningen fortsätter. Eller: Har en fredsförening misslyckats om det utbryter krig någonstans i världen?

Vi får här nöja oss med att mäta hur seriöst man arbetar i föreningens verkställande organ – styrelsen – och hur man följer upp sina planer.

### **Indikator 9: Styrelsearbetet**

Enligt föreningslagen är styrelsen det verkställande organet och det högsta beslutande organ mellan föreningsmötena. I praktiken har styrelsen ofta en mycket dominerande roll i föreningen. Därför är styrelsens arbete en god indikator på föreningens effektivitet.

Här kan man lämpligen låta styrelsemedlemmarna bedöma enskilt och använda samma enkät som man använde på årsmötet. Konkret kan man göra så att man på ett styrelsemöte delar ut enkäten (Ni får gärna kopiera upp bilagan eller omarbeta den så den passar er förening bättre!) och ber alla styrelsemedlemmarna fylla i den efter mötet och lämna den ifrån sig innan de går.

Man räknar ihop de siffror som ringats in av deltagarna och får då en siffra mellan 0 och 34. Om man sedan, för enkelhetens skull, multiplicerar med 3 får man ett poängtal för indikator 9.

**Eller** man gör en mer fri bedömning av styrelsearbetet. **Eller** så gör man **båda**. I det senare fallet bör man räkna **medeltalet** av de båda mätarna för att få ett värde på indikator 9. Bedömningen görs enligt tidigare modell med poäng från 0 till 100.

0.

Styrelsen sammanträder sällan, har svårt att bli beslutför och arbetet görs av en eller två personer i styrelsen, resten är passiva.

100.

Styrelsen sammanträder ofta till kreativa och effektiva möten och alla i styrelsen är aktiva inom ramen för en fungerande arbetsfördelning.

➔ **Den nionde indikatorns värde är**\_\_\_\_ (På basen av enkäten eller bedömningen eller ett medeltal av båda.)

## Indikator 9

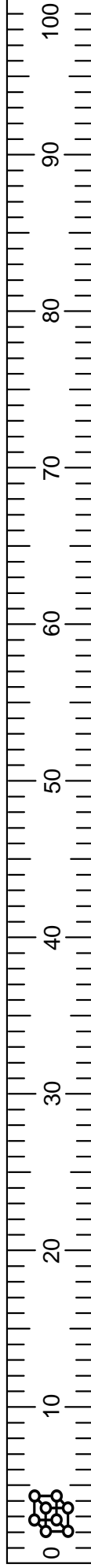
**0**

Styrelsen sammanträder sällan, har svårt att bli beslutför och arbetet görs av en eller två personer i styrelsen, resten är passiva.

**100**

Styrelsen sammanträder ofta till kreativa och effektiva möten och alla i styrelsen är aktiva inom ramen för en fungerande arbetsfördelning.

**Om ni gjort enkät:  
räkna in resultatet!**



**Motivering** (Skriv in varför ni tycker att er förening skall ha det värde ni angett. Glöm inte att skriva in ev. sifferuppgifter som motiverar bedömningen.)

### **Indikator 10: Uppföljning av planer och beslut**

Om inte planer följs upp och beslut verkställs tröttnar folk snabbt på att vara med och fatta beslut eller göra upp planer. Ingen är intresserad av skendemokrati.

Vi gör igen en uppskattning av hur föreningen lyckas, enligt tidigare modell.

0.

Planer görs och beslut fattas men bara enstaka punkter förverkligas, oftast för att någon enskild person har ett specialintresse för dem.

100.

Besluten och planerna förverkligas om det finns några realistiska möjligheter. Förverkligandet följs upp och man diskuterar varför den ena eller andra punkten inte kunnat förverkligas.

➔ **Den tionde indikatorns värde är \_\_\_\_\_**

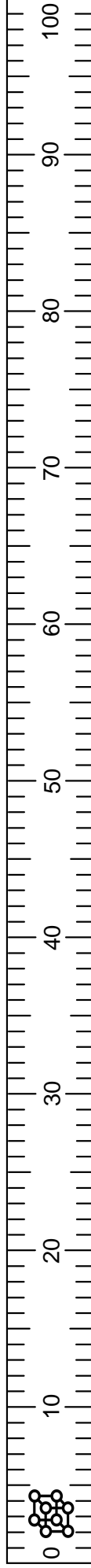
## Indikator 10

**0**

Planer görs och beslut fattas men bara enstaka punkter förverkligas, oftast för att någon enskild person har ett specialintresse för dem.

**100**

Besluten och planerna förverkligas om det finns några realistiska möjligheter. Förverkligandet följs upp och man diskuterar varför den ena eller andra punkten inte kunnat förverkligas.



**Motivering** (Skriv in varför ni tycker att er förening skall ha det värde ni angett. Glöm inte att skriva in ev. sifferuppgifter som motiverar bedömningen.)

## Sammanfattning av mätningarna

Indikator 1: Hur stor del av målgruppen är medlemmar? \_\_\_\_\_

Indikator 2: Målgruppens bredd och öppenhet \_\_\_\_\_

Indikator 3: Språkrörsfunktionen (inte obligatorisk) \_\_\_\_\_

Indikator 4 – Informationen till medlemmarna \_\_\_\_\_

Indikator 5: Mötesförberedelser \_\_\_\_\_

Indikator 6: Antalet deltagare på det beslutande mötet \_\_\_\_\_

Indikator 7: Mötesdeltagarnas bedömning \_\_\_\_\_

Indikator 8: Medlemsaktivitet och kontakter \_\_\_\_\_

Indikator 9: Styrelsearbetet \_\_\_\_\_

Indikator 10: Uppföljning av planer och beslut \_\_\_\_\_

**SUMMA** \_\_\_\_\_

### 3. AVSLUTNING

Räkna gärna ihop poängen från de olika indikatorerna. Summan ger en viss fingervisning om hur demokratiskt man jobbar eller anser sig jobba. Det torde dock vara ogörligt att jämföra olika förenings summor med varandra och på basen av det dra slutsatsen att den ena fungerar mer demokratiskt än den andra. Föreningarna är väldigt olika. Skillnaderna är faktiskt större än likheterna.

Dessutom är resultatet helt beroende av hur man resonerat kring varje indikator. Det finns stora friheter att tolka indikatorerna på olika sätt. Men det är enda möjligheten just för att föreningarna är så olika.

Det viktigaste med Tumstocken är att använda den som ett internt utvecklingsredskap som utvecklar styrelsearbetet, engagerar medlemmarna och därmed även i förlängningen ökar föreningens lokala betydelse. Samma förening kan också ha nytta av att använda tumstocken flera gånger och jämföra de olika resultaten. Men för detta krävs också att man resonerar på samma sätt vid alla mätningarna. Därför är det viktigt att man, i de rutor där man har utrymme att förklara varför man gett ett visst poängtal, uttömmande beskriver hur man kommit fram till det tal man skriver in. Skriv in alla relevanta fakta, bl.a. sifferuppgifter, som ni använt er av när ni gjort bedömningen.

Arbetet för demokrati är viktigt. Men det sker inte bara inom själva föreningens struktur, som vi här koncentrerat oss på. I föreningsarbetet är det viktigt att i alla sammanhang använda demokratiska – deltagarorienterade – arbetsmetoder. På det viset stärker vi demokratin i föreningen och i samhället.

# BILAGA

## Enkät för mötesdeltagare

Svara på denna enkät genom att ringa in det alternativ som stämmer bäst med din åsikt.

	Instämmer <b>inte alls</b>	<b>delvis</b>	<b>helt</b>
Jag känner mig trygg och säker på våra möten	0	1	2
Jag kan påverka mötets föredragningslista	0	1	2
Mina kunskaper/idéer/åsikter tas tillvara	0	1	2
Jag brukar känna mig stimulerad efter mötet	0	1	2
Jag kommer ofta oförberedd till våra möten	2	1	0
Vi har klart uttalade syften med våra möten	0	1	2
Vi kan prioritera och ägna oss åt det viktigaste	0	1	2
En stor del av mötesdeltagarna sitter tysta	2	1	0
Vi lyssnar till den som talar utan att avbryta	0	1	2
Vi ger varandra erkännande och uppskattning	0	1	2
Mötesledarskapet kunde utvecklas	2	1	0
"Dumma" frågor och "galna" idéer tillåts på mötet	0	1	2
Våra möten kunde vara mera kreativa	2	1	0
När vi fattar beslut har alla lika stort inflytande	0	1	2
Vi strävar efter enhälliga beslut på goda grunder	0	1	2
Vi beaktar avvikande åsikter före beslut	0	1	2
Vid omröstningar följer vi majoritetsprincipen	0	1	2

(Denna enkät är en omarbetning inspirerad av Agneta Falk, *Verktygslåda för bättre möten*, Förlaget Skaparlust 2000.)